תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר מועד

מהרש"א - חדושי הלכות על ראש השנה

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על ראש השנה

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה. 8
דף ה: 8
דף ו. 9
דף ו: 10
דף ז. 10
דף ז: 11
דף ח. 11
דף ח: 11
דף ט. 12
דף ט: 12
דף י. 12
דף י: 13
דף יא. 13
דף יא: 14
דף יב. 14
דף יב: 15
דף יג. 15
דף יג: 15
דף יד. 16
דף יד: 16
דף טו. 16
דף טו: 16
דף טז. 17
דף טז: 17
דף יז: 17
דף יח: 17
דף יט. 17
דף יט: 18
דף כ. 19
דף כ: 19
דף כא. 20
דף כא: 20
דף כב. 20
דף כב: 20
דף כג. 21
דף כג: 21
דף כד. 22
דף כד: 22
דף כה. 23
דף כה: 23
דף כו. 23
דף כו: 24
דף כז. 25
דף כז: 25
דף כח. 25
דף כח: 26
דף כט. 26
דף כט: 26
דף ל. 27
דף ל: 28
דף לא. 28
דף לא: 28
דף לב. 29
דף לג. 30
דף לג: 30
דף לד. 31

דף לד: 31
דף לה. 32

דף ב.

פרק ארבעה ראשי שנים
תוספות בד"ה למלכים כו' ובפ"ק דע"ז אמרינן דבגולה אין מונין אלא למלכי יון כו' וצריך לפרש דא"צ שלום מלכות אלא בגט כו' עכ"ל ר"ל דקשיא להו דבגולה אין מונין לשטרות אלא למלכי יון ולא חיישינן לשלום אותו מלכות שהוא שם ואהא תירצו דצריך לפרש דאין צריך שלום מלכות אלא בגט כו' ועיין בתוס' בפ' הזורק וק"ל:
בד"ה לשטרות כו' משמע לפ"ה מספק היינו חושבים אותו מוקדם אי לאו דקבעו ניסן כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז דא"נ היתה ההלואה ביום הכתיבה בכסליו בשנה שלישית ולא היה מוקדם היה מפסיד מספק לגבות מן הלקוחות שלקחו בשנה שלישית בתמוז כיון דאין הדיינין יודעין באיזה יום עמד המלך שאם עמד בין תמוז לכסליו נמצא כסליו קודם לתמוז בכל שנותיו וההלואה קדמה ללקוחות וטורף מהן ואם עמד בין כסליו לתמוז נמצא תמוז קודם לכסליו בכל שנותיו והמכירה קדמה ומספק אינו טורף ויש ליישב ודו"ק:
בא"ד ונראה דנ"מ כו' ישכח הסופר ויסבור דאשתקד עמד המלך בב' בניסן דעביד איניש דטעי חד יומא כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז יש לקיים כשיטת רש"י שהדיינין יטעו ביום א' דהיינו שהמלך עמד בא' בתמוז ובו ביום בא' בתמוז היה ההלואה והכתיבה היה אח"כ בא' בכסליו ושטר מאוחר הוא והדיינין יטעו לומר שהמלך עמד בב' בתמוז נמצא ר"ח כסליו קודם לר"ח תמוז בכל שנותיו ושטר מוקדם הוא זה וי"ל שהתוס' ס"ל דאם ניחוש שיטעו הדיינין תקשה ליה כמ"ש התוס' גם לפירושם וא"ת אכתי אתי לידי תקלה דהיינו לפרש"י בכה"ג שאם תהיה הכתיבה בכ"ט באדר בשנה השלישית למלך ועדים יעידו כי בשבט זה העבר הלוה לו והמלך עמד בר"ח ניסן והרי שבט העבר קודם לכ"ט של אדר וה"ל שטר מאוחר אבל הדיינין יטעו ביום אחד לומר שהמלך עמד בכ"ט באדר הרי ע"כ ששטר זה מוקדם הוא שנכתב קודם שנעשה ההלואה אחר כך בשבט זה העבר אלא ע"כ דלא ניחוש כלל שיטעו הדיינין אפי' ביום אחד אלא לטעות הסופר חיישינן וכמ"ש התוס' ודו"ק:
בד"ה ש"ח המוקדמין כו' פי' בקונטרס פסולין לגבי משעבדי כו' עכ"ל אבל מפרש"י דהכא אינו מוכרח דגובה בשטר זה אפי' מבני חרי אלא דהוי כמלוה על פה וגובה מבני חרי בלא שטר אם הודה הלוה ודו"ק:

דף ב:

בפרש"י בד"ה ומלך בן מלך כו' קמ"ל וטעמו של דבר לפי שהמלכות ירושה כו' עכ"ל נראה דר"ל כיון דירושה היא לא איכפת לן הא דאימנו עליה מאדר וק"ל:

תוס' בד"ה אבל בתחלת כו' כ"ש הכא דהכי ניחא טפי כו' עכ"ל כצ"ל ובת"י כל זה אינו וק"ל:

בד"ה דאימנו עליה כו' והך גבי הדדי מתניין ואפי' לא מתניין גבי הדדי כדאשכחן כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דהנך גבי הדדי מתניין בתוספתא ואפי' לא מתניין גבי הדדי בשמעתין דקתני לה בב' ברייתות דה"נ אשכחן כו' וק"ל:

בא"ד אין פחות מב' דינרין זהב כסף כו' מבשני דינרין כסף זהב ופריך אבתרא כו' כצ"ל:

בד"ה מקיש מלכות כו' ואפי' אי הוה קרי ליה לאייר כו' דקרי ליה חדש שני משום כו' עכ"ל כצ"ל ק"ק אמאי לא נימא להכי קרי ליה חדש שני שהוא חדש שני לחדשים כמ"ש לקמן דלכך פסיקא ליה דאב הוא חמישי מדקרי ניסן ראשון לחדשים ויש ליישב ודו"ק:

דף ג.

גמ' בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחודש נעלה וגו' כו' וכתיב ויעל אהרן וגו' וכתיב בארבעים שנה בי"א גו' וכתיב אחרי הכותו גו' כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה כדר"ל כו' כי תראה והתעלמת כו' עכ"ל אין זה פסוק בשום מקום לא תראה והתעלמת כתיב בפ' תצא וע"ש:

תוס' בד"ה וישמע כו' כסות ולשון שינה כו' עכ"ל לא ששינה שניהם אלא הלשון שינה מן הכסות שהיה מלבוש עמלק והלשון כנעני שלא ידעו ישראל להתפלל מאיזה עם הוא וכפרש"י בחומש ע"ש:

בא"ד ורש"י לא דק בפי' החומש עכ"ל בת"י אינו ומהר"ן בביאוריו כתב ליישב זה ע"ש:

בד"ה אלא וייראו כו' לשון ראיה אין מתיישב כו' כלומר וייראו כאשר גוע אהרן כמו כו' עכ"ל כצ"ל מת"י ויש ליישב קושייתם דהתלמוד דקדק כן דאם לא כן הוה ליה למימר וישמעו כל העדה וגו' שהרי לא ידעו שמת אלא מפי השמועה ששמעו ממשה ואלעזר וכה"ג כתב המזרחי שדקדק במדרש לומר שהראוהו מת מוטל במטה וק"ל:

בא"ד ואם יהיה היובל הרי זה כאשר יהיה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה או דלמא כו' כי יקרא כי תראה כו' וכן כי תאמרו מה נרדף לו כו' כי תראה חמור כו' כצ"ל האי כי תראה קמא שהביאו בלשון אם לא ידענא מאי קרא שהרי כי תראה חמור וגו' הביאו לבסוף בלשון דלמא וכפרש"י בשמעתין ואולי שהוא קרא דישעיה כי

תראה ערום וכסיתו דההוא יש לפרשו מלשון אם אבל בפ' המגרש הביא רש"י כי תראה חמור מלשון אם וצ"ע שם:

בד"ה וקאי באייר כו' באחד לחדש השני בשנה השנית גו' כצ"ל:

בד"ה ת"כ דר' יוחנן כו' דלשלמה ודאי הוי שני לירח שמונין לו למלכותו לפי כו' עכ"ל ק"ק דלעיל בלא יתורא דבשני מפשטיה דקרא בחדש השני נמי הוה משמע הכי וי"ל שלא כתבו כן לעיל אלא למ"ד חדש זיו הוא אייר שהוא זיו לאילני ודו"ק:

דף ג:

גמ' הנשארים אשר מן השבי כו' רע לפניו ויאמר לי גו' המלך לעולם יחיה גו' כצ"ל:

תוס' בד"ה למניינא כו' והכתיב ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש וגו' ותני עלה כו' כצ"ל ונראה דר"ל כלפי מ"ש בב"ר ונח בן ת"ר שנה והמבול גו' ר"י אומר שנת המבול אינו עולה מן המנין פי' בלאו שנת המבול היו ת"ר שנה וא"כ לר' יהושע דשנת המבול מתחיל מניסן שבו נברא עולם אם מונין גם השנים מניסן א"כ הרי עם שנת המבול יהיה תר"א שנה והוה ליה למימר בניסן שאחר המבול ויהי בב' ושש מאות גו' אבל אם תאמר דמתשרי מנינן השנים אפילו לר' יהושע ניחא שניסן שאחר המבול לא היה אלא בשנת תר"א ומשני תיפתר הך דתני שנת המבול אינו עולה מן המנין כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא עולם ובו מתחיל שנת המבול והשנים מנינן מניסן דהשתא תשרי שאחר המבול לא היה רק שנת תר"א אבל לר"י המבול והשנים מניסן מנינן ושנת המבול עולה מן המנין והוי שפיר ניסן שאחר המבול שנת תר"א כפשטיה ודו"ק:

בד"ה שנת עשרים כו' בשנת עשרים הוה דכבר היו ישראל בהשקט ובבטחה ועוד כו' כצ"ל מת"י:

בא"ד ומיהו יש לפרש קרא כפשטיה כו' עכ"ל הך קושיא שהקשו אמאי לא פריך רב יוסף מהאי קרא גופיה דשנת עשרים לא יתיישב לפ"ז וכן הוא בת"י ע"ש:

בד"ה באותו זמן כו' ואח"כ עבדו פסח ואי מניסן מנינן כשעשו פסח היה שנה שביעית וכתיב בתריה כו' ארתחשסתא גו' וכתיב הוא כו' לשנה הבאה וסמוך לאדר כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה החמיץ כו' כשעלה עזרא כבר החמיץ עכ"ל הוצרך לזה דאל"ה מאי פריך מדכתיב ומה חשחן ובני תורין גו' דהוה קודם שעלה עזרא וק"ל:

דף ד.

גמרא ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה עד כו' משח מאה ומלח כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בשביל כו' היינו כעין אומות העולם כו' עכ"ל כצ"ל מת"י וכן נראה דאין סברא דמתניתין איירי דוקא באומות העולם דהא צדוק ובייתוס ישראלים היו וטעו בדבריו וק"ל:

בד"ה צדקות כו' להדורי בתרייהו כל זמן כו' כצ"ל:

בד"ה ומעשרות כו' ומה שקבע עליהם הכתוב זמן ביעור כו' ותנן כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאצטריך לקבוע זמן ביעור לכל מה שגדל בשנה הג' ובשנה הששית שלא עברו עליו ג' רגלים דמקצה שלש שנים תוציא גו' משמע גם מה שכבר היה גדל בשאר שנים וק"ל:

בא"ד כשנתמרח בכרי בין רגל לביעור דהא כו' עכ"ל נראה דרצה לומר שנתמרח בין סוכות לביעור דהיינו ערב פסח של ד' וז' דהשתא כשיבא פסח ליכא רק רגל אחד ולא יעבור בבל תאחר מיהו קשה דאכתי האי תירוצא לא יתכן למאן דאמר לקמן דברגל אחד נמי עובר בבל תאחר ובת"י האי תירוצא אינו ודו"ק:

דף ד:

בפרש"י בד"ה מכדי מינייהו סליק כו' מהם היה עולה כו' עכ"ל זה הוא פירושא דמכדי מינייהו סליק וק"ל:

בד"ה מנין לעצרת כו' אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לקט ושכחה כו' לקמיה דרב ששת אמר כו' דאם אין שם כהן שוכר כו' עכ"ל:

בד"ה ואלה תעשו כו' הוא דכתיב הא כתיב כו' ובד"ה פז"ר קש"ב כו' דאמרי' במ"ק בפ' בתרא כו' בתרא דמ"ק יום כו' כצ"ל:

דף ה.

בד"ה מה חג כו' היינו שאם לא יבא ברגל בירושלים ביום ראשון רק ביום שני או כו' עכ"ל כצ"ל ועיין בתוס' פרק לולב וערבה:

בא"ד שכל הרגל חשיב בקר אחד כחג המצות כו' כצ"ל:

בד"ה אמרה תורה כו' למחרת שנת חמשים אף עצרת כו' כצ"ל:

דף ה:

בפרש"י בד"ה נדבה הרי זו הס"ד ובד"ה ולא בקרבנך כו' נפסל בכך הס"ד:

בד"ה חילופי חטאת כו' בבל תאחר הס"ד ואח"כ מ"ה חילופי תודה וכגון כו' ובד"ה כפסולי המוקדשין כבעל מום הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה ערכין כו' תשמור וי"ל דלקמן דאית ליה קרא אחרינא לקדשי בדק הבית מאשר דברת מוקי ליה קרא דלה' אלהיך לחטאות ואשמות דמסתבר אבל הכא אי לאו כו' האי קרא דמסתבר טפי ולא הוה שמעינן ערכין חרמין והקדשות וליכא למלפינהו נמי מדרש ידרשנו דלא משמע אלא שבא על חטא עכ"ל תוס' ישנים וק"ל:

בד"ה אלו כו' וי"ל דמכל מקום היכא דהופרשו כו' כיון שלא נפסלו בכך כו' עכ"ל ולאפוקי פסח דלעיל דנפסל בכך כדקאמר ואי לא אקרביה אדחי ודו"ק:

בד"ה ומעשרות ובכור כו' מכי דרש ידרשנו לא נפקא כו' עכ"ל כן הגרסא בכל הספרים שלנו דבכור יליף נמי מה' אלהיך ומעשרות נמי משמע בין מעשר דגן ובין מעשר בהמה אבל מפרש"י בד"ה ועולות כו' שפירש וה"ה נמי לבכור ולמעשר כו' שהן חובה עכ"ל ובד"ה נמי ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות כו' ולא הזכיר בכור נראה מדבריו דל"ג הכא בכור אלא דדרשי' ליה מדרש ידרשנו וכן מעשר בהמה ומעשרות דהכא אינו אלא מעשר דגן וק"ל:

דף ו.

בד"ה מדבן עזאי כו' פרק שני דזבחים פליג כו' שהרי התם דוחק ליישב מלתא דאחרים כו' ובתמורה בסוף אלו קדשים גבי כו' עכ"ל כצ"ל רצה לומר דהתם דחק ליישב מלתא דאחרים כבן עזאי היינו דפריך אמלתא דבן עזאי והא מהכא נפקא מדאחרים נפקא כו' ומשני כדלעיל סד"א ה"מ בכור דלאו כו' אבל הכא דפריך ואכתי מדבן עזאי נפקא לא בעי ליישב בן עזאי כאחרים אלא דפריך אהך דרשה דוהיה בך חטא ולא בקרבנך כו' וק"ל:

בד"ה תשמור זו כו' דמוקי ושמרת כו' דמוקי ר"ע בפסח דאפילו הכי פסח זו מצות עשה כו' וי"ל דתפילין לאחר שקיעת החמה כו' עכ"ל פתחו לר"ע דמוקי לה בפסח וסיימו למאן דמוקי לה בתפילין ויש ליישב קצת שפתחו לר"ע דמוקי לה בפסח דהתם פסיקא להו דאינו רק עשה כמתני' דרפ"ק דכריתות מיהו דקשיא להו ממילא למאן דמוקי ליה בתפילין בפ' הקומץ ואית ליה התם דאינו אלא עשה ואליביה תירצו וי"ל דתפילין לאחר שקיעת כו' וה"ה דהכי מתורץ לר"ע דמוקי לה בפסח ודו"ק:

בד"ה יקריב כו' שהוא מתעצל להביא ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך כדי שלא ישאר בידו מה לקנות עכ"ל ת"י:

בא"ד ואם תאמר ואעולות מ"ט בעי למשכוני כו' כצ"ל:

בד"ה חד אמר כו' כתיבא ביה ותנן כו' פירושו כך כו' והעשוי אנדבה דקראי דאמר כו' כמו לנדר שהרי באותו קרא כו' שהרי אמר ולא אפריש כו' כצ"ל וכל זה הדיבור אינו בת"י:

דף ו:

בפרש"י בד"ה בשלמא כו' הלבנה משכחת לה כו' הד"א בשנה מעוברת הס"ד ובד"ה מאן תנא כו' בלא רגלים הס"ד ואח"כ מה"ד אלא כו' שבועיים שלמים כו' ובד"ה ואם כו' ד' שבועות הס"ד ואח"כ מה"ד יורש כו' נדר אביו הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה אחד בכור כו' בבכור כתיב דכתיב ביה תאכלנו כו' מדכתיב כל הבכור עכ"ל כ"ה בת"י וכל השאר אינו שם וק"ל:

בד"ה בשלמא כו' כך הפי' הס"ד ואח"כ מה"ד הניחא כו' עכ"ל כן הגיהו בדפוס חדש ולשון כך הפירוש הוא מגומגם ונראה לקיים כל נוסחות התוס' שלפנינו דרצה לומר דסתם תלמודא הכא לומר בשלמא רגלים כו' אפילו למאן דאמר כסדרן והיינו דוקא באקדשה ע"פ רצה לומר קודם הפסח בקרוב דלא הוה שנה והוי רגלים וכך הפירוש במאי דקאמר סתמא הניחא למאן דאית ליה כסדרן היינו דוקא דאקדשה בתר חג המצות דהוי שנה בלא רגלים וק"ל:

בד"ה שנה כו' מצטרף עם תחלת הרגל כו' עכ"ל:

בד"ה יורש כו' להביא כדתנן במס' כו' ובד"ה אשה בעלה כו' בבגדים צבעונים ובא"י כו' ובפסחים פ' אלו כו' כצ"ל:

דף ז.

גמרא ואימא מרחשון ומאי שביעי שביעי לאייר כו' ק"ק היכא ס"ד למימר הכי דאייר הוה ר"ה לחדשים הא קדחי ליה לעיל דבעינא אביב וליכא וק"ל:

שם מאי טעמא לא אמרי מהאי דלמא מאי ראשון ראשון למלתיה כו' ק"ק דא"כ מקרא דבחדש שלישי הוא סיון וכן מהפיל פור גו' לחדש י"ב הוא חדש אדר נמי ליכא ראיה דג' וי"ב למלתיה דהמן קאמר דהא על עובדא דהמן קאי הני קראי וצ"ע:

בפרש"י בד"ה הפסקת כו' שנה אחרת לענין עיבור הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה הא בבעל מום כו' כדאיתא פ' עד כמה כו' ובד"ה הם העידו כו' בעדיות כו' כצ"ל:

דף ז:

בפרש"י בד"ה ובהן כמה כו' קחשיב ליה הס"ד ואח"כ מה"ד ר"ה לעומר כו' ואילך הס"ד ואח"כ מה"ד ר"ה לשתי כו' במקדש הס"ד ובד"ה לרב נחמן כו' במתניתין הס"ד:
תוס' בד"ה ולרגלים כו' דל מעשר בהמה הס"ד ואח"כ מה"ד באחד בשבט כב"ש פי' בתמיה עכ"ל כצ"ל ודבור זה שייך לדף ח' וק"ל:
בד"ה והרי רגלים כו' עד שיעבור כל הרגל וה"ה כו' ובד"ה מידי דתלי כו' עד יום הביאכם למצוה כו' כצ"ל:

דף ח.

בפרש"י בד"ה ה"ק כו' דהא דסתם ברישא כו' לאו ד"ה הס"ד ואח"כ מה"ד שלשה לד"ה לאו דוקא דהא אחד באלול נמי פלוגתא היא דר"א ור"ש אומרים באחד בתשרי אלא אבית הלל קאי הס"ד ואח"כ מה"ד לבשו כו' כצ"ל מצאתי מוגה מכתיבת ידי אמ"ו ז"ל ודו"ק:
בד"ה ר"א היא כו' לקמן בפרקין הס"ד:
תוס' בד"ה שלשה לד"ה כו' אלא כר' מאיר אתיא ואכתי צ"ל דנסב לה כו' כצ"ל מת"י:
בד"ה לבשו כרים הצאן בב"ר אמרו לבשו כו' ובקונט' מפרש כו' באותו הפרק זמן בהמה כו' כצ"ל מת"י גם מ"ש מפ"ה דלקמן בת"י אינו כי תלמוד ערוך הוא לקמן ודו"ק:
בד"ה מה מעשר כו' כדתנן בפירקין ולירקות כו' ושמא נפקא לן כו' שנה שנה וגמר שנה כו' כצ"ל ובת"י תירץ בע"א וז"ל דטעמא דבתשרי כדפרש"י פ"ב דכתובות דלא נתחייבו ישראל במעשר עד שהתחילו למנות שמיטין א"כ מעשר בשמיטין תלא רחמנא ושמיטין הוי תשרי ר"ה עכ"ל:
בד"ה לתקופות כו' במה שקודם מנין כו' דשמואל סבר כו' כצ"ל:

דף ח:

בא"ד ולתקופה מונין מניסן ולמולדות מתשרי כו' כצ"ל:
בד"ה בעשרה כו' ארבעה ראשי שנים בד' ראשי חדשים ולרב חסדא לעיל כו' עכ"ל כצ"ל מת"י ר"ל לרב אשי דלא חשיב אלא ד' ר"ה שבארבעה ראשי חדשים ולרגלים דקתני אינו מן המנין אלא כרב חסדא רגל שבו ה"נ מצינו לשנויי הכא דלא חשיב יובלות ר"ה ואינו מן המנין אלא רגל שבו ולא פריך הכא אלא לרבא דחשיב רגלים נמי ר"ה ליחשיב נמי יובלות ומיהו לר"נ ב"י דאמר ד' ר"ח ובהם כמה ר"ה נמי לא פריך מידי ודו"ק:

בד"ה ורבנן כו' טעמא דתוספת ממילא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט.

בד"ה ולאפוקי כו' וכל הסוגיא כדבריו ועוד דסתם מתני' דהכא אוקמא כר' ישמעאל דפליג ארבנן דפליגי עליה כו' דאמר מר"ה חיילא אבל ל"נ דהא אמר התלמוד הכא ובפ' אין נערכין לאפוקי מדר' יהודה ומיהו אין ראיה כו' דאורייתא וקיי"ל כל מקום כו' עכ"ל כצ"ל מת"י:

בד"ה שהרי כו' דאמר בריש מועד קטן דחורש כו' ובד"ה וקציר של כו' בחריש ובקציר ואי מהכא כו' ובד"ה וקציר כו' אותה במקצע אבל כו' כיון דמשומר אמאי כו': בד"ה ור' ישמעאל כו' פ"ק דמועד קטן הלכתא כו' וי"ט דאין דנין כו' הכי במ"ק לר' עקיבא כו' משום דמהלכה לא כו' ובד"ה כ"מ כו' שביעית הס"ד ואח"כ מה"ד ור"ע כו' דפ"ק דמ"ק לית ליה כו' בריש מ"ק יליף כו' כצ"ל:

דף ט:

בפרש"י בד"ה ת"ל היא כו' בקריאת דרור הס"ד ואח"כ מה"ד שאפשר כו' שילוח עבדים פעמים כו' הד"א:

בד"ה וא"א שלא כו' יש לנו לומר כשתלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כאילו כו' הך דרשה ובהכי כו' ובד"ה מבריך כו' לצד אחד כפוף מעט כו' ובד"ה מרכיב כו' כלשון הרכבה באילן כו' ע"ש בפ' קמא דערלה בפי' הר"ש:

בא"ד וי"ל דהתם כשלא נפסקה מאביה ובאילן זקן והכא כשנפסקה מאביה כדמוכח לקמן דמונין לו משעת נטיעתו צריך כו' כצ"ל מת"י:

בד"ה ומותר כו' מדקדקין דאפי' לכתחלה שרי כו' עכ"ל ר"ל משום דברישא אחד הנוטע ואחד המבריך כו' דמשמע לשון דיעבד קתני בסיפא שוב בשביעית דמשמע דלא קאי ארישא דאיירי בדיעבד אלא דאפילו לכתחלה נמי שרי וק"ל:

בא"ד שמעינן לרבי מאיר דאמר כו' התם א"כ אם היה כו' משלשים יום הא ל' יום נוטעין לכתחלה וההיא כו' בפרק קמא דמ"ק שחורשין כו' כצ"ל:

דף י.

בד"ה ופירות נטיעה כו' ובשנה החמישית והא כו' מ"מ נ"מ במאי כו' ובד"ה בן כ"ד כו' שלש עשרה חדש כו' ובד"ה עגל סתם כו' אף בני שלשה ר' מאיר כו' ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה עכ"ל כצ"ל ור"ל דרבנן דתורת כהנים דאמרי יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן

שלשה כו' ע"כ היינו דוקא בן ג' ולא בן שתים ורבנן דפרה דאמרי אף בן ג' אמלתא דר"י ע"כ אית להו נמי בן שתים וק"ל:
בד"ה ולאו ק"ו הוא כו' כדפרישית התם הס"ד ואח"כ מה"ד שנים שיום אחד עולה להם בתחלתה כו' עכ"ל כצ"ל היא הגירסא שמחק רש"י אבל הפי' עולה לענין א' וק"ל:
בא"ד דלכי חזיא בשביעי כו' ע"כ עולה לה תחלת היום כו' דספירת אחד לאחד כו' כצ"ל:
בא"ד וי"ל דדחיק אזבה ביממי כו' עכ"ל קצת קשה דהשתא נמי דקאמר ברואה בב' בין השמשות ע"כ דחשבינן ההוא ראיה ראיית דתחלת הלילות דהויא תחלת ימי הספירה בטומאה כפרש"י שם [אבל] אי הוה חשבינן ראיה דכל בין השמשות ראיה דסוף הימים למה לא יעלה לה כל היום שהוא בטהרה לספירה ודו"ק:
בא"ד ע"כ למנינא ונראה לפרש כו' שבעה הוי סוף כו' כצ"ל:

דף י:

גמ' דתנן אין נוטעין כו' והרכיב יעקור (כו') ר' יהודה אומר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה שלשים כו' ולר' יהודה דקולטת כו' אע"פ שנטעה באיסור כו' כצ"ל:
בפרש"י שם בד"ה דתנן אין נטיעה כו' ובד"ה לעולם כו' וקסבר ר' מאיר דלא כו' כצ"ל:

דף יא.

גמרא בפסח נולד יצחק בר"ה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה נולדו אבות אברהם ויעקב עכ"ל כצ"ל ובד"ה נפקדה כו' ובד"ה בטלה כו' השיעבוד הס"ד ובד"ה ועץ עושה כו' גמור הס"ד ואח"כ מה"ד ואותו כו' נברא העולם הס"ד ובד"ה ואשכחן כו' ההרים הס"ד ובד"ה להתנאות להנות הס"ד ואחר כך מה"ד דתקיף כו' ובד"ה למועד כו' למועד הבא הס"ד:
תוס' בד"ה לקומתם כו' יופי כמו לעטרת כו' כשגדלים גדלים בנוי בכח בדעת כו' היה במעשה בראשית כו' כצ"ל ועיין בתוס' פרק א"ט בשם הערוך:
בד"ה אלא דקאי כו' דקיימי ביה כאילו קיימי כו' כצ"ל:
בא"ד מרעמסס כו' דבט"ו בניסן כו' נולד יצחק ומיהו פליגי אדהכא דקאמר נמי בט"ו בניסן דיבר הקב"ה עם אברהם בט"ו בניסן באו מלאכים לבשרו ור"מ שליח כו' כצ"ל מת"י:
בא"ד דכתיב בפרשת מילה כו' בשנה זו תימה כו' כצ"ל:

דף יא:

בפרש"י בד"ה ואזדו כו' ש"מ אין מונין הדורות מניסן שאם כו' שהרי אותו חדש שביעי סיון היה כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דתלא התניא בדלא תניא דמי הגיד לו בפשיטות דאותו חדש סיון הוא דהא לפום סברא דהשתא דמניסן מונין הדורות נימא דאותו חדש נמי כסליו כדסבר ר"י וכן משמע גם מתחלת דבריו שכתב דמתשרי מתחילין שני הדורות לפיכך המבול ע"כ כו' משמע דלא פסיקא ליה למנות המבול מתשרי אלא מדמונין שנות העולם מתשרי ודו"ק:

בא"ד לפיכך נחה בשבעה עשר בסיון ולרבי יהושע דאמר כו' הד"א שנחה בו התיבה הוא כסליו ולא כו' ויש פותרין ואזדו כו' והוי מרחשון שני לחדש שהתחילה בו כו' דאל"ה למאי קרי ליה שני אם לסדר חדשים כו' עכ"ל ק"ק לפירוש זה דאכתי מאי קאמר דר"י אזיל לטעמיה אימא דקרי ליה שני לסדר חדשים ודו"ק:

בא"ד בשתי שעות אחרונות בלילה וכל יום הוא שוקע כו' עכ"ל כצ"ל ומ"ש התוס' על פרש"י וגרסתו ואין הסדר כן כו' נראה ליישב דודאי רש"י נמי כתב הסדר כן אלא דר"ל כמו שהוא עולה בב' שעות אחרונות בלילה כן הוא שוקע בב' שעות אחרונות מן היום ולזה קאמר לר"י דבאייר הוא שוקע ביום היינו בב' שעות אחרונות מן היום ובמרחשון הוא עולה ביום לר"א היינו נמי בב' שעות אחרונות מן היום ודו"ק:

תוס' בד"ה יום שמזל כו' חלק אחד משלשים בשעה כו' עכ"ל ר"ל דלאו בכל יומי ניסן מתחיל טלה תחלת עלייתו ביום דהיינו ראש טלה אלא בר"ח ניסן מתחיל תחלת עלייתו ביום ואח"כ בכל יום מימי החדש הוא פוחת מעליית ראשו ותחלתו ביום חלק א' משלשים שהוא עולה בשעה אחרונה מן הלילה כידוע לחכמי תכונה שהגלגל היומי יש בו ש"ס חלקים שלשים חלקים לשלשים ימי החדש ועד"ז כתבו ג"כ לקמן וכל חדש ניסן טלה עולה לאור הבוקר או מראשו כו' ודו"ק:

בא"ד ומפצי ביומי דתשרי כו' וגרסינן בסמוך בשלמא לר' אליעזר היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה כו' כצ"ל מת"י וכן הוא בקונטרס בסוף המסכת וק"ל:

דף יב.

תוס' בד"ה למבול כר' אליעזר כו' שנות נח ובריאת עולם כו' ובד"ה תנא כו' לוף העליון זרע כו' אינון הרובים כו' אבל לירקות אפי' לתרומה לא כו' מקיש משקים כו' דתרומת דגן כו' קציעות הוא דאמר כל דבר כו' ובד"ה איידי דחביבא כו' אלא לפרושי אלו שלקיטתן כו' ובד"ה א' מעשר כו' מעשר סתם והוה כו' כצ"ל:

דף יב:

בפרש"י בד"ה אלא לומר כו' אסור כשביעית כו' שליש ולקמן פריך כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה התבואה פי' כו' דתנן והבאשים משיבאישו כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בנוסחת סדר משנה שלפנינו דל"ג הענבים והבאשים כו' והיא גירסת ירושלמי שלפנינו בסדר המשנה ועיין בר"ש שם ודו"ק:
בא"ד המפורש בהם אבל תבואה וזיתים כו' דמקודם לכן חזו ומייתי ראיה כו' עכ"ל כצ"ל מת"י ועיין בר"ש שם:
בד"ה מנהג שביעית כו' וי"ל דהאי דהכא איצטריך כו' כדפרישית לעיל כו' עכ"ל האי תירוצא קמא בתוס' ישנים אינו והיה נראה לפרש דבריהם לפי נוסחא שלפנינו דר"ל דלעיל לא יליף אלא קציר של מוצאי שביעית אבל חריש לא שמעינן מיניה ואצטריך דהכא ללמד אף לחריש במוצאי שביעית אבל אם כן הוא לא הבנתי מה שכתבו כדפי' לעיל דלא כתבו לעיל אלא מדקציר לתוספת מוצאי שביעית חריש נמי לתוספת ערב שביעית ועוד קשה אכתי להאי תירוצא דלא לכתוב רק קרא דהכא דשפיר שמעינן מיניה בין קציר בין חריש למוצאי שביעית ודו"ק:

דף יג.

בד"ה אלא מאי כו' בזמן אסיפה הס"ד ואח"כ מה"ד וקרי ליה בצאת השנה מ"מ דהאי כו' לאו במועד שנת כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה דאקריבו כו' משאכלו חדש פסק וע"כ י"ל כו' ומצאו קמה לחה כו' עד כדון לחה כו' ואפי' קצורה מעתה כו' דלא אמרית ליה כו' אע"פ שאינו כתוב כו' ובד"ה ה"נ ארץ צבי ובחמשה יומי כו' עכ"ל:

דף יג:

בפרש"י בד"ה מתוך שעשוין כו' וירק מדרבנן כו' ובד"ה ויצבור כו' אם ישן וחדש כו' ובד"ה אשתמיטתיה כו' לא פליגי דלא אזלינן כו' אלא אחר גמר פירי כו' ועליה דהא מתניתין כו' האורז והדוחן כו' ההוא תנא הס"ד כצ"ל משמע ליה דשמואל דקאמר הכל הולך אחר גמר פירי באורז ודוחן כו' נמי קאמר לה וכ"כ התוס' לקמן ודו"ק ואח"כ מ"ה אשתמיטתיה כו' וכי אמר שמואל הלכה כר"ש שזורי לא כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה אל תקרי כו' כלומר עשייתה כשהוא כו' ובד"ה מתוך שעשוין כו' כדאמר גבי פרוזבול כו' כדתניא בת"כ מנין כו' ובד"ה ויצבור כו' כיוצא בהן כלומר כו' ובד"ה אחר גמר פירי אין זה אחר (קליטה) [לקיטה] כו' כצ"ל:

דף יד.

בפרש"י בד"ה קא משמע לן כו' ולאו מטעמיה הס"ד ואח"כ מה"ד במאי דפליגי כו' ובד"ה איכא בינייהו כו' הא מתניתא שמנע כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה הוה אמינא כרבנן כו' והוה ניחא טפי מדר"ש שזורי כו' כצ"ל וכל זה הדיבור מלשון פירוש הר"ש בפ' ב' דשביעית ע"ש:
בד"ה בא' בשבט כו' אלא קמא נקט דלמר כו' וכל החנוטים קודם זמן כו' כצ"ל:
בד"ה ונהג בו כו' אם שני עשורין ממש הפריש כו' כצ"ל ובהג"ה המתחלת ונהג בו כו' הפרישה כו' דהמרבה במעשרות כו' והפרישה מעשר שני ופדאו וחלקו לעניים והמעות אכל בירושלים עכ"ל כצ"ל וכל דברי הגה"ה זו אינו אלא פי' לדברי התוס' שיש להבין לכאורה מה שכתבו ופדאו וחלקו לעניים דהיינו שחלק מעות הפדיון לעניים והם יאכלוהו בירושלים וע"כ פירשו בו וחלק המעשר לעניים ומעות הפדיון אכל הוא גופיה בירושלים וק"ל:

דף יד:

בד"ה ולשביעית ירק נמי אית כו' ופי' הר"ש שם על פי כו' ולר"ע נמי כו' אע"ג דנגמר הפירי דהרי כו' כצ"ל וכל דבריהם אלו הם בפ' לולב הגזול ע"ש ומה שיש לדקדק על דבריהם תמצא בחידושי הלכות פרק לולב הגזול ע"ש:

דף טו.

בפרש"י בד"ה מיתיבי כו' לא גדל בחיוב הס"ד ואח"כ מ"ה אא"כ גדל כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה או שבט כו' וקשיא אמאי לא בעי כו' מכאן עד סוף הדיבור בת"י אינו וק"ל:
בד"ה יד הכל כו' לכל דבר כשאר אילנות דכולהו מודו דבתר חנטה אפי' הכי פטורין כו': בד"ה שאין לך כו' מלענין ביעור ועוד נראה דלא כו' כצ"ל:

דף טו:

בד"ה שתי בריכות כו' אשכחן דיופרא בריש עושין כו' ובד"ה נהגו העם בחרובין כר' נחמיה לאו דוקא כו' ר"ל מבנות שוח כו' כצ"ל:

בד"ה בנות שוח כו' דלא אזלינן בהו בתר חנטה אלא בתר לקיטה כו' וי"א כנגדו מוכססין בנות שוח כו' כצ"ל וכל הדיבור הזה מדברי הר"ש בריש מסכת דמאי ע"ש:

דף טז.

בד"ה כמאן כו' נחתם ביוה"כ הא קאמר בפ"ק דשבת כו' מצלי בהדיא על כל כו':

דף טז:

בד"ה ליום הדין כו' נדונו אחר מיתתן בג"ע כו' כצ"ל:

דף יז:

תוס' בד"ה י"ג מדות כו' משום דה"ק קרא הקב"ה כו' דהתם כתיב על רבעים והכא כתיב לאלפים עכ"ל:
בד"ה אשר לא ישא פנים פשטיה דקרא אפני אדם כו' משום דהתם חס בשביל צדקו עכ"ל כצ"ל:
בהגה"ה המתחלת והכי כו' שבעל כח יש לו כו' אע"פ שאינו הגון ארך כו' ובירושלמי מתרגמין מרחיק רגז שהוא כו' כצ"ל:

דף יח:

תוס' בד"ה זה תשעה באב כו' דנשרף בתשעה ובספר כו' ומשני דבשבעה לחודש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט.

תוס' בד"ה ותיפוק ליה כו' ולמאן דאמר בטלה מגילת תענית היינו כו' עכ"ל כל דבריהם אלו בתוס' ישנים אינן והם מגומגמים בעצמם דהא ודאי למאן דאמר בטלה מגילת תענית קיימינן הכא ומה שייך בצום גדליה בטלה מגילת תענית דלכולי עלמא אין שלום רצו צום ונראה לי להגיה בדבריהם ולמאן דאמר לא בטלה מגילת כו' ור"ל דהא ודאי דמסיק דההוא דבתלתא בתשרי בטילת כו' בזמן שבהמ"ק קיים הוה לית לן למימר דלמ"ד לא בטלה דלא הוה בזמן שבהמ"ק קיים דאין סברא דהנהו אמוראי שהיו בדורות הראשונים דפליגי בהכי אם היה המעשים בזמן שבהמ"ק קיים או לא וא"כ הוא תקשי נמי למ"ד לא בטלה תיפוק ליה דה"ל יום שנהרג גדליה ואהא קאמרי דלמ"ד לא בטלה לא ק"מ

דאע"ג דודאי היה המעשה בזמן שבהמ"ק קיים דבהא לא פליגי מ"מ אצטריך ליה לתנא דברייתא למתני אותו י"ט דתלתא בתשרי כו' משום לאחר החורבן ודו"ק:

בד"ה הא ר"י בן שמוע כו' מריש ירחא דניסן כיון כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה יהודה כו' הני נמי הואיל והאבר מעמידו כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד משום ר' יוחנן בן נורי אומר טמא משום כלי זכוכית כו' משום דכלי אבן לית ליה טומאה אוקמא אטומאת כלי מתכות כו' עכ"ל לכאורה נראה מדבריהם הכא דלר' מאיר נמי לית ביה רק טומאה דרבנן דאוקמא אטומאת כלי מתכות ואין נראה כן מדבריהם דלעיל אלא כיון דאית ליה הכל הולך אחר המעמיד דהוא מתכות הוה טמא מדאורייתא לכולי עלמא גם קשה מאי קאמר טמא משום כלי זכוכית דאיהו גופיה מדרבנן ובתוספתא שלפנינו גרסינן במלתיה דר"י בן נורי אומר טמא משום כלי מתכות כו' ע"ש ור"ל משום גזירת כלי מתכות והוי טמא מדרבנן ויהודה בן שמוע מטמא טומאה דאורייתא דהכל הולך אחר המעמיד והשתא יש ליישב דבריהם א"נ רבנן דהכא אית להו בכלי אבן כר"מ דמטמא ככלי מתכות ולאו ממש כר"מ קאמר דלרבנן היינו משום גזירת כלי מתכות דאוקמא אדאורייתא אבל לרבי מאיר מטמא ככלי מתכות משום דהכל הולך אחר המעמיד אבל בכלי זכוכית מטהרין לגמרי וכפי' רבינו שמואל דלא חשיב סתימה כיון דלאו מינו הוא מיהו ר' מאיר כיון דמטמא מדאורייתא בכלי אבן ע"כ משום דהכל הולך אחר המעמיד וצ"ע ודו"ק:

בא"ד דבהדיא פליגי עליה בתוספתא דכלים כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דפליגי ר"מ ורבנן עליה דהך מילתא דנסתם בזפת וק"ל:

בא"ד כמו שפי' בתוספתא בפרק ב' דכלים ועוד כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט:

בד"ה מימות כו' וכתיב נמי ביום כ"ד לחדש כו' ומשום כך המתינו עד כ"ד בו כו' עכ"ל ודקרי ליה נמי כ"ד היינו כ"ד למילתיה כמו שני וק"ל:

בד"ה מתני' דלא כרבי כו' ואין שלוחים יוצאים א"כ כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אדר הסמוך כו' תימה א"כ אמאי יוצאין על ניסן כו' עכ"ל עיין בדברי בעל המאור יישוב לזה:

בא"ד רצו שלשים רצו ירח הס"ד ואח"כ מה"ד אמאי טיבותא כו' כצ"ל:

דף כ.

בד"ה הא בניסן ותשרי פי' בקונטרס כו' וי"מ איפכא עכ"ל עיין ב' הפירושים בדברי בעל המאור גם שאר דברים בפי' סוגיא דשמעתין בסוד העיבור ע"ש באריכות:

בד"ה ואם היתה כו' בערכין פריך והאיכא יומא דתלתין שנין כו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא נקטו בהא בפשיטות טפי דפריך נמי התם יומא דתלתא שנין דבכל שנה עודפות ח' שעות ואותן שעות מצטרפין ליום שלם בג' שנים ומשני לה נמי התם דליתיה בכל שתא לא קחשיב וק"ל:

דף כ:

בפרש"י בד"ה לא נולד עד אחר חצות בידוע כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה חצות לילה איכא בינייהו פי' בקונטרס שראה ביסודו של רבינו סעדיה כו' ולפי שיטת הקונטרס משמע דלא חיישינן כו' עכ"ל לכאורה פי' רבינו סעדיה דודאי גם התוס' מודו ביה לפרש ההיא דכ"ד שעי מכסי סיהרא כו' לדידן שית מעתיקא וי"ח מחדתא כו' ואין מקום לפי' רבינו סעדיה כאן לפי קושייתם וכ"ה בת"י וז"ל צריך שיהא לילה ויום מן החדש פי' הקונטרס לענין שאם נראת לבנה הישנה כו' ולפי שיטתו לא חיישינן כלל בבני בבל אלא בבני א"י כו' עכ"ל ת"י ואפשר שהוצרכו להביא הכא פי' רבינו סעדיה דביה מתפרש דבני בבל חזו י"ב שעי הישנה ובני א"י לא חזו לה וק"ל:

בא"ד משמע דלא חיישינן כלל בבני בבל אלא בבני א"י כו' וזהו תימה ממאי דקרא קפיד אבני א"י ולא קפיד אבני בבל ועוד כו' עכ"ל ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו בכה"ג בפשיטות אהא דקאמר תלמודא נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה דהיינו לבני א"י אבל לבני בבל מיכסי חדתא שנים עשר שעי ואע"ג דלא חזו אותה בני בבל באותו יום מקדשין אותה באותו יום שבני א"י חזו אותה קודם חצות וי"ל דודאי לענין ראיית החדשה כיון דנולדה קודם חצות ולא הוי מולד זקן גם בני בבל ראוים לסמוך על אותו מולד אלא דמצוה לקדש ע"פ הראיה בב"ד ודאי דאין להקפיד על המצוה אלא בב"ד הגדול שבא"י ואין להקפיד במצוה על בני בבל שלא ראו אותה מה שאין כן הכא דקפיד קרא אראיית ישנה באותו יום דאינו דומה לחלק בין בני א"י ובין בני בבל וכיון דבבני בבל חזו אותה הוה לן לחוש להם ודו"ק:

בא"ד וי"א דצריך לילה ויום כו' דאם היה המולד ביום קודם חצות כו' והיינו דאבוה כו' עכ"ל ר"ל דלפי פירוש זה מלתא חדא שלח ר' זירא וזו שאמר אבוה כו' הוא בעצמו מלתא קמייתא דצריך לילה ויום כו' ודלא כפרש"י דשלח להם ב' דברים וק"ל:

דף כא.

בד"ה לוי אקלע כו' מקודש שיצא ביום ל' כו' לעברו שלא כדין או ע"פ עדות שקר עכ"ל כצ"ל מת"י:
בד"ה כי חזית כו' נופלת ביום ט"ו כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד והתם בסנהדרין בתקופת תשרי כו' או מקצתו כו' עכ"ל כל זה בת"י אינו ולא באו לומר כאן אלא דההוא פלוגתא דתנאי דהתם לא שייכא הכא דבתשרי איירי אלא דהך דהכא שייכא באחרים דהתם דאיכא למ"ד דמוקים ליה הכי וק"ל:
בא"ד לכך צריך לפרש דה"ק עד דמשכה שיתסר אפי' ע"י עיבור אדר א"נ כו' עכ"ל וכל זה למ"ד יום תקופה מתחיל אבל למ"ד יום תקופה גומר לא הוו צריכי לכל זה וכ"כ התוס' בפ"ק דסנהדרין והתוס' דהכא לא ניחא להו למימר הכי דלא הוה עביד הכא עובדא הכי כיון דהלכה כר"י דיום תקופה מתחיל וק"ל:
בד"ה עברה כו' וצריך טעם דמכדי קרא קא דריש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא:

בפרש"י בד"ה עד שישמעו כו' לומר שעיברו את החדש אבל בניסן ותשרי כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה לשון הקונטרס שהביאו התוספות וק"ל:
בד"ה מתני' שנראה בעליל אין כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה על שני כו' דמ"מ כל ר"ח איתרבאי כו' קמ"ל דר"ח נמי מועד איקרי כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה על ניסן כו' וי"ל דגזרו האי אטו האי משום כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב.

בד"ה אלו הן כו' כדפריך בפ' בתרא כו' ע"פ הירושלמי והעבדים כו' עכ"ל כצ"ל:
סליק פרק ארבעה ראשי שנים

דף כב:

פרק אם אינן מכירין
תוס' בד"ה סהדא כו' י"ל דמיירי בעד אחד שראה החדש כו' עכ"ל ר"ל לאוקימתא דרב אשי דאיכא לפרש הכי אבל לדברי המקשה דבעי לאוכוחי מיניה דחד מהימן וכן להך אוקימתא דסהדא אחרינא הוה בהדיה ודאי דליכא לפרש אלא דבהכרת עד שהיה שם

איירי כדקתני שהלך אצל העד ולפי זה איכא לפרושי דפירכת אי הכי אינו אלא לתירוץ דרב אשי דמוקי לה ברואה את החדש ומאי למימרא אבל לשינויא קמא ל"ק ליה דטובא אשמעינן דמחללין דאפילו אינו רואה את החדש אלא דבא להעיד על ההכרה מחלל שבת אבל לפי הירושלמי והתוס' דע"כ שינויא דרב אשי נמי בהכרת עד איירי א"כ ע"כ אית לן למימר דבהכרת עד דמחללין נמי קשיא ליה מאי למימרא וא"כ קאי פירכא דאי הכי נמי אשינויא קמא אך קשה מאי משני מ"ד מספיקא לא מחללינן שבתא כו' דלשנויא קמא דסהדא אחרינא הוה בהדיה מאי ספיקא איכא ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה להטעות כו' כך פי' בקונטרס וא"ת וכו' כצ"ל:

דף כג.

בד"ה ד' מיני ארזים כו' שאין בהן ד' על ד' ומשני מאי ארז כו' כצ"ל:

בד"ה עץ שמן כו' זית הוא דכתיב בעזרא צאו כו' כצ"ל:

דף כג:

בד"ה כמה הוו כו' דרצועה נפקא לא"י כו' חוץ מבבל כו' עכ"ל לשון מגומגם הוא וע"כ ר"ל דרצועה יוצאה מא"י עד ט"ו יום עד פרת בתוך בבל ור"ל מחוץ חוץ לגבול וק"ל:

בא"ד ועוד הרי ירדן מן המזרח מהלך יום כו' עכ"ל הכי איתא לקמן בפרק יו"ט כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום לכל צד כו' וירדן מן המזרח וק"ל:

בד"ה לא היו זזים כו' שהיוצא חוץ לתחום כו' בפרק מי שהוציאוהו נתנוהו כו' דחשיבא כר"ה כו' כצ"ל:

בא"ד עוד תנן כו' הנותן עירובו בתוך עיבורה של כו' עם עיבורה כד' אמות כו' עכ"ל בתוס' ישנים זו הראיה אינה ודו"ק:

בד"ה שיהו מהלכין כו' משום דבהך לא קשה לן מידי כו' עכ"ל ר"ל דמשום הכי לא חשיב הך דהכא התם משום דלא קשה לן מידי כיון דמתני' היא הכא וליכא טעמא אחרינא דאכל הני דהתם פריך לה הכי תנינא ומשני לה שפיר דאיצטריך למיתנינהו משום דאיכא טעמא אחרינא ויש מגיהין משום דבהנך לא קשה כו' וק"ל:

בד"ה או דלמא כו' וא"ת כיון דאיסור שבת עלייהו האיך יוצאין מחצר לחצר כו' עכ"ל הך קושיא בת"י אינו גם קשה מי הכריחם לומר שהיו יוצאין מחצר לחצר דהא לא קתני אלא חצר גדולה היתה כו' ולא היו זזין משם כו' ויש ליישב דבריהם בדוחק לפירושם דהכי קמבעיא אי אותו מקום צר להם דהיינו שלא היה החצר זה פתוח לחצרות אחרים או

שהיה מרווח שהיו חצרות אחרים פתוחים לה ואהא קשיא להו ואם תאמר כיון דאיסור תחום שבת עלייהו האיך יוצאין מחצר כו' ודו"ק:

דף כד.

בפיסקא כמה היה גבוה ולאן היה נוטה כו' יש לדקדק בהך פיסקא דמייתי עלה תנא חדא לצפונה דבריו כו' דהיינו פירושא דרישא דמתני' לצפונה או לדרומה ודוחק הוא לומר הא דקתני ולאן היה נוטה הוא פירושא דלצפונה או לדרומה דא"כ לא היה מפסיק תנא דמתניתין במלתיה דלצפונה או לדרומה ובפירושים דהיינו ולאן היה נוטה בכמה היה גבוה גם ברייתא דת"ר אחד אומר גבוה ב' מרדעות כו' ה"ל לאתויי מעיקרא הכא גם נראה מפרש"י ומפי' הרמב"ם ומפי' הרע"ב דלאן היה נוטה לא קאי אלצפונה או לדרומה אלא שהוא מלתא באנפיה נפשיה דהיינו אראשי הפגימות מהלבנה להיכן נוטה דבחידושה לעולם הפגימות כלפי מזרח כמ"ש התוספות דהיינו פגימותיה מאחוריה לפי דרך הלוכה וזה שפי' רש"י ראשי הפגימות לאיזה צד נוטין לצד צפון (כזה) או לצד דרום (כזה) והיינו כשהיא נראית בתחלת חידושה לצד מערב דאם אומר העד שראה פגימותיה לצד דרום יפה כיון בתחלת חידושה ואם אומר שראה פגימותיה לצד צפון לא ראה אותה בתחלת חידושה רק הישנה ראה ולפי זה הך פיסקא אין כאן מקומה אלא לקמן גבי הא דת"ר אחד אומר גבוה כו' ודו"ק:

שם רבי אלעזר בר"ש אומר בין כך ובין כך אין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה תני חדא כו' קיימין ק"ל דדריש ר"י לעיל כו' דבשני גלגלים הם חמה ולבנה כו' כצ"ל:

בד"ה כדמות שמשיי בהיכל כו' ובד"ה אכסדרה כו' והא דקתני אכסדרה תבנית כו' שלא היה במילואה כו' כצ"ל:

דף כד:

בד"ה חוץ מפרצוף כו' ומוקי לה בעושה ולפי זה מותר כו' לדרוש לא תעשון אותי וכן תניא לקמן כו' כצ"ל:

בד"ה לא תעשון כו' אסור להשלים לארבע פנים כו' כצ"ל:

בד"ה ראינוהו כו' קודם שש שעות אין כח בעין לראות את הישן נראה ישן כו' מן הגדולות פעמים מכסיא פורתא כגון כו' כצ"ל:

דף כה.

בפרש"י בד"ה למה לא כו' חשוב הוא כשלשה מן השאר כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה לאורתא כו' קיימת הכא תימה הא שפיר אפשר כו' עכ"ל כצ"ל:
סליק פרק אם אינן מכירין

דף כה:

פרק ראוהו בית דין
תוס' בד"ה ראוהו בית דין בלבד פי' ב"ד של כ"ג כו' עכ"ל ר"ל הך מציעתא מיירי בב"ד של כ"ג ולכך סגי דיעמדו שנים ויעידו בפני האחרים משא"כ בסיפא דאין שם אלא ב"ד של ג' וכדמסיק בגמרא דאין מקדשין ביחיד מומחה וק"ל:
בא"ד ולכך פירש בקונטרס דהיה להם שהות דאי לא כו' עכ"ל כל זה בתוס' ישנים אינו גם לכאורה לא הוצרכו לכך דהא ודאי דאיירי ביש להם שהות כדקתני ויאמרו מקודש מקודש ומוקי לה נמי כשראוהו בלילה דודאי איכא שהות כל היום לקדשה וק"ל:
בד"ה אימת הוי חק כו' דכי חק לענין ר"ה דרשינן כו' עכ"ל קושטא הוא כפרש"י דלענין קידוש החדש דרשינן לה בפ"ק דאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין אלא א"כ קדשו ב"ד של מטה אלא דר"ל כיון דהתם נמי דרשינן להני קראי לענין ר"ה איזה חג שהחדש מתכסה כו' אין לנו לומר דאיירי נמי דוקא בקידוש החדש של ר"ה אלא דה"ה בשאר חדשים הוי הכי לענין קידוש החדש וק"ל:
בד"ה לא תהא שמיעה גדולה מראיה כו' דאפי' בדיני נפשות אמרי' הכי בפ' החובל כו' עכ"ל היינו לר' טרפון והך דשמעתין דמקצתן נעשו עדים כו' מוקי לה בראוהו בלילה ומיהו מיניה נשמע הכא אפילו לר' עקיבא דלא פליג התם אלא משום דלא מצי חזו ליה זכותא אבל בקידוש החדש ל"פ ר"ע וס"ל נמי דלא תהא גדולה שמיעה מראיה כדמסיק בשמעתין לענין ראית לילה דמודה ר"ע בקידוש החדש וק"ל:

דף כו.

בפרש"י בד"ה מקצתן כו' דגבי דיני נפשות עדות בעינן דכתיב ע"פ כו' עכ"ל גם זה לשיטתו דלעיל וכבר דחו התוס' פירושו לעיל דבקידוש החדש נמי דלא כתיב עדות בעי נמי דיעידו בפני חביריהם בראוהו בלילה והך דרבי טרפון מוקמינן לה נמי פרק החובל בראוהו בלילה אבל ראוהו ביום אמרינן בדיני נפשות נמי לא תהא שמיעה גדולה מראיה וק"ל:

בד"ה שהוא קרן כו' וגבי יוה"כ שופר כתיב והעברת שופר גו' גמרינן ר"ה מיובל עכ"ל הס"ד וכצ"ל:
בד"ה ותיטב לה' תפלתי משופר ובשור קמשתעי קרא עכ"ל כצ"ל ור"ל לר"י דדריש משור פר משופר משמע ליה מיניה נמי דפרה אקרי שופר דפשטיה דקרא בשור קמשתעי וק"ל:
תוס' בד"ה דרחמנא כו' שפירשנו בפרק שני דכתובות כו' אפי' עד המעיד נעשה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה והיה במשוך בקרן היובל תימה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אקרי קרן ואקרי שופר פ"ה אקרי כו' יש מקשי' אמאי כו' ועוד צריך להוכיח דבעלמא שופרות אקרי שופר עכ"ל כצ"ל ור"ל דעוד צריך להוכיח דכל השופרות איקרו שופר וזה אינו מוכח מהאי קרא דבמשוך בקרן היובל גו' דאינו מוכח מיניה אלא דאקרי קרן ולכך הוצרך לאתויי קרא דבמשוך היובל ויהי קול השופר גו' דהתם לא כתיב קרן וקרי ליובל שופר ודו"ק:
בד"ה לנדה גלמודה ונ"מ לכדדרשינן בסוטה כי עדת חנף גלמוד הס"ד ואח"כ מה"ד חלגלוגות ונ"מ לזב בפ"ק דיומא דאמרי' כו' עכ"ל כצ"ל מת"י:

דף כו:

גמרא וביום הכפורים כמה דכייף איניש טפי מעלי כ"ה בכל נוסחאות הישנות וא"א לומר כך דהא אליבא דת"ק דמתני' קיימינן ואיהו לא פליג ביוה"כ אר"י דס"ל בשל יעלים והיה נראה להגיה וביוה"כ כמה דפשיט איניש כו' אבל ממה שפרש"י ודיוה"כ נמי משום דשוייה בג"ש כו' נראה דל"ג ליה הכא כלל ומיהו לעיל בדברי ר"י לא תקשי דקאמר תלמודא טעמא וביוה"כ כמה דפשיט כו' דהתם ודאי איצטריך להאי טעמא אע"ג דלית ליה ג"ש מ"מ למה לא נימא ביוה"כ בין בפשוט בין בכפוף ובדפוס חדש בבזליאה הגיהו ובתעניות כמה דכייף איניש כו' גם זה אינו מיושב לפי מה שפרש"י ובתעניות דלכנופיא לא איכפת לן ועבדינן כפופים להיכרא כו' וצ"ע:
תוס' בד"ה של יעל כו' כשבה נקבה וקרן הכשבה כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד ומיהו ק"ק דהא ר' לוי כו' היינו משום דילפינן ג"ש כו' עכ"ל ועיין בראש יישוב לזה:
בד"ה ר"י אומר כו' בשל זכרים כשל ר"ה כו' יום הדין ולהזכיר עקידה כו' אין לחוש אלא שיהא שם שופר עליו כו' עכ"ל כצ"ל ק"ק לדבריהם דהא קאמר טעמא בגמרא לר"י וביוה"כ כמה דפשיט כו' ודו"ק:

בא"ד אע"ג דר' לוי נמי משוה להו לענין זה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כז.

בפרש"י בד"ה ומשך בשניה כו' לאחריה דמלכות ואחד לפשוטה לפניה דזכרונות עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש בפשיטות טפי בתקיעה אחרונה דתשר"ת שמשך בה שתהיה גם לפשוטה לפניה דתשר"ת שניה דברייתא זו שנויה מקמיה דתיקן ר' אבהו לתקוע כן מספיקא ולא היו תוקעין מקמיה דר' אבהו רק תר"ת למלכיות ותר"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות וק"ל:

בד"ה התורה חסה כו' טהרה במקוה עכ"ל הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה בתורה אחד כו' ומתרגמין יחד עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אבל שנים כו' כצ"ל:

בד"ה כמאן מצלינן כו' אבל בשאר יומי לא כו' עכ"ל לשון מגומגם הוא ובת"י אינו ויש ליישבו בדוחק דר"ל אבל בשאר יומי (דר"ה) [דיום הכפורים] שאינו ביובל לא וק"ל:

בד"ה כמאן דלא כו' תימה הא ע"כ לא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שופר שנסדק כו' ואפילו נפסל מטעם משום שנים וג' שופרות וכו' עכ"ל ר"ל דרישא שופר שנסדק ודבקו דפסול טעמא אחרינא אית ביה דהיינו דאין שם שופר עליו וק"ל:

דף כז:

בד"ה ניקב וסתמו כו' א"נ כר' נתן ובשלא במינו כו' עכ"ל ובראש א"נ כר' נתן והוא שנפחת רובו כו' עכ"ל והוא דחוק דהא בלא נפחת רובו נמי מעכב התקיעה כמ"ש התוס' גם הרא"ש גופיה וצריך להגיה בהרא"ש כמו הכא בתוס' ודו"ק:

בא"ד ואפ"ה קאמרינן בירושלמי דמתניתין רבי נתן כו' עכ"ל ר"ל אף כרבי נתן ובשאינו מינו וכ"ש דאתיא כרבנן אף במינו וכ"כ הרא"ש ע"ש:

בד"ה ושמע קול שופר כו' וכוותיה קי"ל דהא הני נשי קיימי לחודייהו כדמוכח כו' עכ"ל צ"ע לפום סברתם דהשתא לענין צירוף פליגי אבל לצאת אפי' רב מודה א"כ אין ראיה דקי"ל כריב"ל מהני נשי דלחודייהו קיימי דההוא לצאת איירי ורב נמי מודה ביה גם בההיא דאלו נאמרים קשה מאי ראיה צריך לברכת כהנים דההיא לצאת איירי ורב מודה ביה והך דריב"ל דאין מחיצה מפסקת איירי לענין צירוף ובת"י כל זה אינו ודו"ק:

דף כח.

בד"ה אמר רב יהודה כו' תניא תקע לא יצא וכן קשיא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה המודר הנאה כו' מחלק אביי בין הנאת סוכה עלי כו' חומר בנדרים מבשבועות כו' כצ"ל:
בד"ה המודר הנאה כו' מחבירו משופר וממעין כו' עכ"ל ר"ל כיון דתני מודר הנאה מחבירו בין לענין תקיעה ובין לענין הזייה דשרי ל"ל למיתני שוב בין מודר הנאה משופר ובין מודר הנאה ממעין אבל הא ודאי לא קשיא להו ל"ל תרתי מודר הנאה מחבירו בתקיעה ובהזייה וכן ל"ל שופר ומעין דכל חדא מלתא אחריתא הוא ודו"ק:
בד"ה אמר רבא כו' דה"מ לדחויי דלעולם מצוה משום הכירא עכ"ל כצ"ל:

דף כח:

בפרש"י בד"ה קמ"ל דאע"ג דמתעסק הוא יצא כו' עכ"ל נראה מלשונו דמתעסק בעלמא יצא קאמר וקשה דהא בהדיא תנן לקמן בפרק ב' דמתעסק לא יצא אבל הכי הל"ל קמ"ל דלשיר לאו מתעסק הוא וכ"ה בהדיא לקמן בפ"ב וכמ"ש התוס' וק"ל:
בד"ה דלמא קסבר כו' ומתרתי הנך ממתניתין ומברייתא איכא כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אבל הכא כו' מתעסק בעלמא הוה ולקמן בפ"ב תנן והמתעסק לא יצא עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אבל נתכוין כו' משכחת לה לא הוה מצי למימר כו' כצ"ל מת"י:
בד"ה ומנא תימרא כו' תימה מאי אולמיה דהך מההיא כו' עכ"ל לא ידענא מאי קשיא להו דהא קאמר תלמודא אנן הכי קאמרינן רב שמן בר אבא מ"ט שביק מתני' כו' דהשתא מצינן למימר דקושטא הוא דלא אולמיה הך מההיא אלא לדברי רב שמן דשביק מתני' קאמר הכי ויש ליישב בדוחק:
בא"ד דאי מתרמי ליה בוכרא הדר מזה כו' ומסוכה אין להביא ראיה כו' כצ"ל:
בד"ה לא נאמר כו' כיון דיוצא באחד למה נזקקנו כו' כצ"ל:

דף כט.

בפרש"י בד"ה ה"ג כהנים כו' ולא גואלין אחר היובל פחות כו' במקדיש שדה אחוזה כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה דתנן כו' ראשונה ה"ל לאתויי דההיא כו' כצ"ל:
סליק פרק ראוהו ב"ד

דף כט:

בפרש"י בד"ה אלא ביבנה כו' בימיו וכן בכ"מ כו' עכ"ל הס"ד:

תוס' בד"ה אבל לא במדינה לא בירושלים כו' והא דקתני כל עיר שרואה ושומעת כו' היינו לאחר חורבן כו' עכ"ל מיהו ק"ק דאחר חורבן בהמ"ק למה היתה ירושלים יתירה גם נראה דאחר החורבן מיד היה ב"ד של ריב"ז ביבנה וע"ק דרש"י גופיה פי' ועוד זאת היתה ירושלים בעודה בבנינה יתירה כו' ע"ש ויש לפרש דלאו דוקא אחר חורבן בית המקדש אלא אחר שגלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים כדאמרינן לקמן בפרקין ודו"ק:

בא"ד ועי"ל דבדין הוא דלולב יהיה כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוס' בפרק לולב וערבה אבל האי תירוצא אין כאן מקומו אבל הוא שייך אקושיא דלעיל וכ"ה בת"י וק"ל:

בד"ה רדיית הפת כו' וכן תקיעת שופר אסור מדרבנן כו' שספיקה דוחה י"ט כו' עכ"ל ר"ל דתקיעת שופר יש בו איסור מלאכה מדרבנן דומיא דרדיית פת בלאו גזירה דשמא יעבירנו כדמוכח כו' דמספיקא דוחה י"ט כו' מזה מוכח דיש בו איסור מלאכה מדרבנן דהא איסור הוצאה ליכא בי"ט אבל מהא דקאמר דאין ודאה דוחה שבת ליכא ראיה דהא היינו טעמא משום גזירה שמא יעבירנו ואהא כתבו דלא תימה דע"כ לית ביה איסור מלאכה דרבנן דאם כן ל"ל טעמא דשמא יעבירנו כו' תיפוק ליה משום האי איסור מלאכה דרבנן די"ל דמשום האי איסורא דרבנן לא הוה דחינן מצות עשה אי לאו משום דרבה דשמא יעבירנו ודו"ק:

דף ל.

בפרש"י בד"ה ובר"ה לא היו כו' להיות בשבת אלא בב"ד הגדול כו' הד"א ובד"ה מחצות כו' ואפילו הרחוקים כו' ולהלן כו' עכ"ל הס"ד ובד"ה א"נ דאיבני כו' בזמן הזה אתי למיכל כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה לא לעולם כו' ושמא יפרש דהאי בגבולין איירי בירושלים כו' עכ"ל ולמאי דפריך ואפי' שלא בזמן ב"ד לא הוי מצי לשנויי דאיירי דוקא בירושלים דהכי בעי למימר לעיל דבירושלים תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד וביבנה כו' דלא אמרי' הכי אלא גבי תקיעת ר"ה אבל ביובל ודאי דאין חילוק בין ירושלים ובין יבנה דהא בכל ארצכם כתיב ולענין ר"ה נמי לא ניחא להו למימר הכי כמ"ש ומיהו מבכל ארצכם בכ"מ כו' ור"ל כיון דלגבי יובל ע"כ לישנא דבגבולין בכ"מ בא"י איירי אית לן למימר דלגבי ר"ה נמי בכה"ג איירי ודו"ק:

דף ל:

בד"ה ונתקלקלו כו' דאם יבואו עדים יהא מוסף כו' עכ"ל ועוד שאר כבשים וקרבנות מוסף יקריבו וגם התמיד אחר הבאת העדים וק"ל:

בא"ד דאי משום שהיו סבורין שלא יבואו עדים ואמרו שיר של חול זה הקלקול לא היה בתמיד כו' עכ"ל דבלא באו עדים לא היה כאן קלקול שהרי שפיר אמרו שיר של חול אלא בבאו עדים ונעשה זה הכבש מוסף כפי התנאי והיה הקלקול שאמרו שיר של חול בקרבן מוסף ולא הל"ל שאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים אלא שאמרו שיר של חול עם קרבן מוסף ולמאן דאמר שלא אמרו שירה כל עיקר ניחא דבלא באו עדים היה הקלקול בשיר של תמיד בין הערבים שלא אמרו עליו שירה כלל ובבאו עדים היה הקלקול במוסף שלא אמרו עליו שירה כלל וק"ל:

בא"ד ועוד למ"ד שלא אמרו שירה כו' והשתא אם באו עדים ולא היה להם שהות כו' עכ"ל דלמ"ד שאמרו שיר של חול איכא למימר דלא חייש בבאו עדים ולא יהיה שהות להקריב שאר קרבנות אבל למ"ד שלא אמרו שירה כלל ע"כ בבאו עדים מבע"י לא יהיה קלקול שיוכלו לומר עדיין שיר של מוסף אלא שיהיה הקלקול שלא יהיה להם שהות לומר שיר של מוסף א"כ יותר נתקלקלו בשלא יהיה להם שהות להקריב שאר הקרבנות הן של מוסף הן של תמיד של בין הערבים שהרי לא הקריבו רק כבש אחד של מוסף כפי התנאי ואהא תירצו דלכך תלה הקלקול בשיר דאפשר לומר כשלא באו עדים כו' לא יהיה קלקול כלל בקרבנות אלא בשיר של חול שלא אמרו כלל ודו"ק:

בא"ד אין אומרים שירה אלא על היין ואיתא בפ"ב דערכין ויכול כו' עכ"ל וקאי אדלעיל דהא דאין אומרים שירה אלא על היין איתא נמי בפ"ב דערכין ע"ש וק"ל:

בפרש"י בד"ה ואם באו עדים כו' ושיר הרנינו יאמרו הרנינו מספק ויחזרו כו' כצ"ל:

דף לא.

בד"ה וירכב על גו' אשר היה עליו למפתן הס"ד ואחר כך מה"ד וימלא הבית וגו' כצ"ל:

בד"ה עד אשר יאשמו כו' עכ"ל סיפא דקרא דאלכה ואשובה וגו' הוא וק"ל:

דף לא:

גמ' ומיבנה לאושא ומאושא ליבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם כו' כצ"ל כנראה מפרש"י דאל"כ לא הוי י' גליות וק"ל:

שם דתנן כרם רבעי כו' לוד מן המערב וירדן מן המזרח כו' כצ"ל וכ"ה בסדר המשנה מסכת מעשר שני פ"ה:

בפרש"י בד"ה ומיבנה כו' אושא בימי ר"ג וחזרו מאושא ליבנה ובימי ר"ש בנו חזרו כו' עכ"ל ר"ל דבימי ר"ג חזרו מאושא ליבנה כדאמרינן פ' זה בורר אחר ר"ג ליבנה ושוב בימי ר"ש בנו חזרו שוב מיבנה לאושא כדתניא לקמן בפרקין וכשקידשו כו' ודו"ק:

בד"ה א"ר יהושע כו' שאפי' ראש ב"ד בכל כו' כצ"ל:

בד"ה דאם כן אם אתה מטריחן הס"ד ובד"ה שית כו' חדא האי וחמש דמתני' התקין שיהו תוקעין ושיהא לולב ניטל ז' ושיהא יום הנף כולו אסור ושיהו מקבלין כל היום ושלא יהו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה צריך שיפריש כו' ברבעתיים שהגר חייב בקרבן כו' אלא במילה וטבילה והרצאת דמים והזאת דמים דכתיב ויקח משה את הדם ויזרק גו' כו' כצ"ל מיהו התם בפרק ד' מחוסרי כפרה לא הזכיר רק דבעי בגר מילה וטבילה והרצאת דמים ולא הזכיר הזאת דמים אלא כיון דטבילה יליף שם דבעי משום דאין הזאה בלא טבילה ע"כ דבעי נמי הזאת דמים גם מ"ש הרצאת דמים מדכתיב וחצי הדם זרק וגו' התם מייתי ליה מדכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' ומילה מייתי ליה התם מדכתיב וארא מתבוססת בדמיך וגו' ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה וביקש ר"א כו' וא"ת ואם לא קדשה מה היו מרויחים כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פ"ק דביצה ובחדושנו שם:

בא"ד אין ראיה מהקדש למעשר שני וכרם רבעי כו' דרב אחאי פסקו דבמעשר שני ובכרם רבעי יכול לחלל כו' וההיא דהתקבל שפיר ה"מ פריך עלה עכ"ל כצ"ל מת"י והגהת אשר"י ע"ש בתוס' וק"ל:

דף לב.

בפרש"י בד"ה לא יפחות כו' ואס"ד ג' מן התורה כו' א"כ שבע נמי ז' מן התורה כו' ה"ל ר"י בן נורי מוסיף עכ"ל פי' דה"ל ר"י בן נורי מוסיף בלכתחילה דת"ק לא בעי אלא י' מכולהו ואיהו בעי כ"א מכולהו אבל ק"ל אמאי לא מוכח לה מסיפא גופה דה"ל ר"י בן נורי מוסיף בדיעבד דת"ק לא בעי אלא ז' מכולהו דיצא ואיהו בעי תשעה מכולהו דיצא ועוד קשה ומאי קושיא דר"י בן נורי מוסיף אמאי לא נימא קושטא הוא דמוסיף ולולי פרש"י היה נראה לומר דודאי מרישא מוכח דאם כן ז' נמי ז' מן התורה כו' וא"א למצוא ז' מלכיות בתורה דבדוחק משכח תלמודא לקמן ד' מלכיות בתורה ודו"ק:

דף לג.

בפרש"י בד"ה הא נשים כו' וכי תקעי איכא בל תוסיף עכ"ל לא ידענא מאי בל תוסיף שייך הכא דלא שייך למימר בל תוסיף אלא בעושה המצוה ומוסיף עליה אבל הל"ל וכי תקעי הוה איסורא דרבנן דבשלא במקום מצוה איכא איסורא דרבנן בתקיעה כדמוכח בר"פ ודומיא דהכא דמוקמינן לה כר' יהודה דאמר אין בנות ישראל סומכות היינו משום איסור עבודה בקדשים כדמוכח בפרק אין דורשין ולא משום בל תוסיף:

תוס' בד"ה הא רבי יהודה כו' מעיקרא אמרי מ"ד הלכה כר' יהודה כו' עכ"ל ר"ל הלכה כר' יהודה דסומא פטור מן המצות אבל בהא דנשים סומכות רשות ודאי הלכה כר' יוסי והפטור מן המצוה מותר לעשותה ודו"ק:

בא"ד דאסרינן בפ"ק דתמורה מדכתיב את ה' אלהיך תירא כו' עכ"ל לאו מהאי קרא מייתינן ליה התם אלא מדכתיב ליראה את השם הנכבד והאי קרא את ה' אלהיך תירא דרשינן ליה בדוכתא אחריתא לרבות ת"ח ודו"ק:

בא"ד ומיהו בירושלמי כו' שר"ל שלא ראה מאורות כו' ואינו סומא עכ"ל דהשתא ליכא לדיוקי אבל ראה ונסתמא דפורס דלרבותא נקט שלא ראה מאורות מימיו אף על גב שאינו סומא וק"ל:

בד"ה תניא נמי כו' לכתחלה אמרינן תקעו והדר תני כו' וגירסא אחרת שכתוב בספרים מוכחא כפירוש זה כו' כצ"ל ר"ל שלפרש"י קשה לפי גירסא זו דודאי באיסור דרבנן אין בית דין מצווין להפריש קטן שלא הגיע לחינוך ואמאי קאמר מעכבין וק"ל:

בא"ד ולא דמי לשאר איסורים וכמו שפי' מוכח בריש ערכין דההיא דמעכבין כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל ההיא דמעכבין האי לישנא דאין מעכבין דקתני בסיפא ועוד י"ל כמשמעו לפי גירסא אחרת דההיא דמדיוקא דאין מעכבין ביו"ט הא בשבת מעכבין וק"ל:

דף לג:

בפרש"י בד"ה שלש של שלש שלש תקיעה כו' ובד"ה אין בידו אלא א' דפסוקי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה שיעור תרועה כו' בקסרי קשר"ק קש"ק קר"ק כו' כצ"ל:

בא"ד וצריך ליזהר בשברים שלא יהא מאריך כו' דא"כ נעשית תקיעה ולא שברים דהא שיעור תקיעה כתרועה כו' עכ"ל וקשה לדבריהם למה לא יהא מאריך בשבר א' כג' כוחות של כל שהוא דהא שברים משום גנוחי הוה וא"כ תקיעה דשברים לא הוי אלא כג' גניחות שהם גדולים יותר מג' כוחות של כל שהוא כמ"ש התוס' גופיה לקמן דצריך להאריך בתקיעות קש"ק כג' שברים כו' ואפשר שעל זה כוונו התוס' לומר ונראה שחייב

אדם להאריך כו' ובתקיעות של קש"ק כשיעור ג' שברים כו' דהשתא אין לחוש אם עושה שבר א' כג' כוחות של כל שהוא ושוב מצאתי בהגהת אשר"י שדקדק כן על דברי הרא"ש ע"ש:

בא"ד שפי' בערך ערב דהלין דמחמרי ועבדי שלשים כו' ואלין י' אינון כשגומרין כל כו' אזכרונות ואשופרות קשר"ק כמו במלכיות דהשתא כו' אלמא בעידן צלותא כו' ומתחיל הקשקי"ם או כשמסיים הקשקי"ם כו' כצ"ל:

דף לד.

גמ' והאי תנא מייתי לה בג"ש ממדבר דתניא כו' ואידך דרב מתנה מדשני קרא בדיבוריה תעבירו ביד לא מצית אמרת כו' כצ"ל וכ"ה בילקוט:

בפרש"י בד"ה ה"ג ושלש כו' לתלמודו הוא בא רשב"ן אומר כו' לתלמודו הוא בא מאי לתלמודו הוא בא כו' הס"ד והד"א:

בד"ה נעבריה ביד ואי כו' לא הוה משתמע תעבירו לשון תקיעה עכ"ל ר"ל תעבירו דכתיב גבי שופר איכא לפרושי הכי שיעבירנו השופר בידו אחר התרועה למקום אחר ולא יתקע בו עוד אבל והעברת דכתיב גבי תרועה ליכא לפרושי הכי אלא כדרב מתנה וק"ל:

דף לד:

תוס' בד"ה מט' בני אדם כו' והשתא גרסי' שפיר תקיעה מזה ותרועה כו' דהיינו זה אחר זה כו' עכ"ל ומרישא דשמע ט' תקיעות בט' כו' לא שמעינן ליה משום דאיכא לפרושי דוקא מאדם א' ומיהו ק"ק לפי גירסת הקונטרס נמי מצינן לפרושי הך סיפא תקיעה מזה כו' דהיינו בזה אחר זה דמרישא לא שמעינן אלא מאדם אחד בזה אחר זה ודו"ק:

בד"ה לדידי לא ס"ל כו' מתחלתה עד סוף אין לחוש כדאביי כו' ולא כרב יוסף דאמר מהיכא דקאי לסיפא כו' עכ"ל בגמרות שלפנינו הסוגיא דהתם איתא בהיפך דרב יוסף ס"ל מרישא לסיפא ע"ש וק"ל:

בד"ה כך מוציא את הבקי כו' דאמר ר' יוסי טעה ולא הזכיר גבורות נשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בש"ת ופריך עלה מדתניא טעה ולא הזכיר גבורות נשמים בתחיית המתים שאלה בברכת השנים מחזירין אותו ומשני הא ביחיד כו' כצ"ל וכ"ה ברא"ש ע"ש וק"ל:

בא"ד דבציבור יוצא ע"י שליח צבור ואפילו כצ"ל:

דף לה.

בפרש"י בד"ה ה"ג הלכה זו כו' מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהם שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים ממנה כו' ובד"ה רבי יהושע כו' ונטל שני כוכבים מכימה והביא כו' עכ"ל כצ"ל:
סליק פרק יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה